

Полятикін В. О.

*здобувач наукового ступеня доктора філософії,
аспірант кафедри маркетингу та логістики
Сумського національного аграрного університету*

Poliatykin Vitalii

*Applicant for the Doctor's Degree in Philosophical Sciences,
Postgraduate Student at the Department of marketing and logistics
Sumy National Agrarian University*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У роботі обґрунтовано теоретичні положення і практичні аспекти методичних підходів до оцінювання інвестиційної привабливості землекористування аграрних підприємств, що надають можливість розробити напрями для вдосконалення управління сільськогосподарським підприємством на інноваційній основі. В результаті опрацьованих наукових економічних джерел встановлено, що оцінювання інвестиційної привабливості землекористування аграрних підприємств та управління інноваційною діяльністю можна визначити як управлінське рішення стосовно поставлених інноваційних цілей та завдань по використанню інноваційних ресурсів, інтелекту, ідей, мотивів поведінки працівників підприємства з метою підвищення його технологічного рівня, конкурентоспроможності виробництва, забезпечення стабільних позицій на ринках. Розглянуто систему управління інноваційною діяльністю, її елементи та методи, наведено методіку оцінки ефективності управління інноваційною діяльністю інвестиційної привабливості землекористування аграрних підприємств. Розглянуто методи діджиталізації інформаційного моніторингу в екології та землекористуванні.

Ключові слова: еколого-економічна система, управління, сільськогосподарське землекористування, інвестиційна привабливість, екологія, суспільні та приватні інтереси, оцінка, вартість, ціна.

Вступ та постановка проблеми. Набуття процесами економічного розвитку поступального характеру та стабільне підвищення економічної ефективності діяльності аграрних підприємств передбачає формування та нарощування конкурентного потенціалу останніх. Вказане передбачає постійний розвиток економічного потенціалу підприємств, який, є сукупністю можливостей економічного зростання та безпосередньо залежить від досягнутого суб'єктом господарських відносин рівня економічної ефективності діяльності, та джерелом створення стійких конкурентних переваг, а отже основою конкурентного потенціалу підприємства. Слід зазначити, що в основі формування конкурентних переваг та зростання конкурентного потенціалу лежить реалізація проектів організаційного, технічного, технологічного, виробничого та комерційного розвитку. Реалізація вказаних проектів розвитку підвищує рівень конкурентоспроможності аграрних підприємств та їх продукції, що є запорукою підвищення економічної ефективності [1, с. 144].

При цьому розміщення інвестиційних ресурсів далеко не завжди є орієнтованим на створення стійких конкурентних переваг, які складають елементну основу конкурентного потенціалу підприємства, що призводить або до отримання моментальних ефектів та супроводжується подальшою втрапою

ринкових позицій, або до нераціонального використання інвестиційних ресурсів, в цілому. Останнє передбачає необхідність узгодження інноваційно-інвестиційних процесів з процесами управління конкурентних розвитком аграрних підприємств та оцінюванням інвестиційної привабливості їх землекористування. Вказане складає сутність складної наукової проблеми, необхідність вирішення якої обумовлює актуальність обраної теми та конкретизацію напряму виконаного дослідження [2, с. 171].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми еколого-економічної організації системи сільськогосподарського землекористування аграрних підприємств та оцінювання їх інвестиційної привабливості розглядали українські вчені О.Ф. Балацький, Т.А. Васильєва, Л.С. Гринів, О.І. Гуроров, Ю.Г. Гуцуляк, Д.С. Добряк, Й.М. Дорош, Н.В. Ільків, Ю.О. Лупенко, В.В. Макарова, Л.Г. Мельник, А.М. Михайлов, П.Т. Саблук, А.М. Третяк, В.М. Третяк, О.М. Теліженко, М.М. Федоров та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатньо ґрунтовний рівень розробленості досліджуваної проблематики, остаточно не вирішеними залишаються методологічні і методичні підходи до оцінювання інвестиційної привабливості землекористування аграрних підприємств, пов'язані, зокрема, із вияв-

ленням закономірностей формування системи сталого землекористування в умовах функціонування ринку сільськогосподарських земель, дослідженням питання врахування екологічної детермінанти при визначенні вартості земель, обґрунтуванням напрямів узгодження дій суб'єктів земельних відносин щодо еколого-безпечного землекористування, розробкою механізмів визначення та попередження екологічних деструкцій в системі сільськогосподарського землекористування тощо. Відсутність системного підходу до вирішення цих проблем обумовлює актуальність дослідження.

Метою проведеного дослідження є теоретичне обґрунтування методичних підходів до оцінювання інвестиційної привабливості землекористування аграрних підприємств. Крім того, доцільно провести обґрунтування та розробку практичних пропозицій за вказаною темою в сучасних умовах теперішньої економіки. Вважаємо далекосяжним здійснення поглибленого дослідження оцінювання інвестиційної привабливості землекористування в аграрному секторі.

Результати дослідження. Створення нових економічних відносин в Україні, а також подолання суперечностей між екологічними, економічними і соціальними цілями, забезпечення розвитку за допомогою значного підвищення ефективності по управлінню, багатоцільовому використанню землекористування аграрних підприємств, а також доцільність збільшення площі до оптимальних розмірів, що зумовлюють необхідність створення певної стратегії та методичних підходів до оцінювання їх інвестиційної привабливості. Це визначає необхідність дослідження сучасного стану землекористування аграрних підприємств та визначення осно-

вних чинників формування проблем оцінювання їх інвестиційної привабливості, та пошук шляхів і засобів покращення діяльності аграрних підприємств [3, с. 197].

На основі проведення теоретичних досліджень щодо управління інноваційною діяльністю та оцінювання їх інвестиційної привабливості землекористування аграрних підприємств її можна визначити як управлінське рішення стосовно поставлених інноваційних цілей та завдань по використанню інноваційних ресурсів, інтелекту, ідей, мотивів поведінки працівників підприємства з метою підвищення його технологічного рівня, конкурентоспроможності виробництва, забезпечення стабільних позицій на ринках.

Економічний механізм управління інноваційною діяльністю має враховувати комплекс різноманітних загальнонаукових та спеціальних методів (порівняльно-аналітичних, хронологічних, методів системного аналізу, економіко-статистичних, економіко-математичного моделювання), також системи показників ефективності інноваційної діяльності та їх оцінки при здійсненні управління (рис. 2). З метою достовірного оцінювання ефективності сільськогосподарського виробництва, убезпечення підприємства від можливих ризиків та для надійності інвестиційних вкладень в економічній літературі пропонуються різні показники.

Досить вдало, на наш погляд, зроблена систематизація оціночних показників за видами ефективності, які можуть бути використані при управлінні інноваційною діяльністю сільськогосподарськими підприємствами. Розглянемо деякі з них та скористаємось методиками розрахунків при написанні розрахункових розділів.

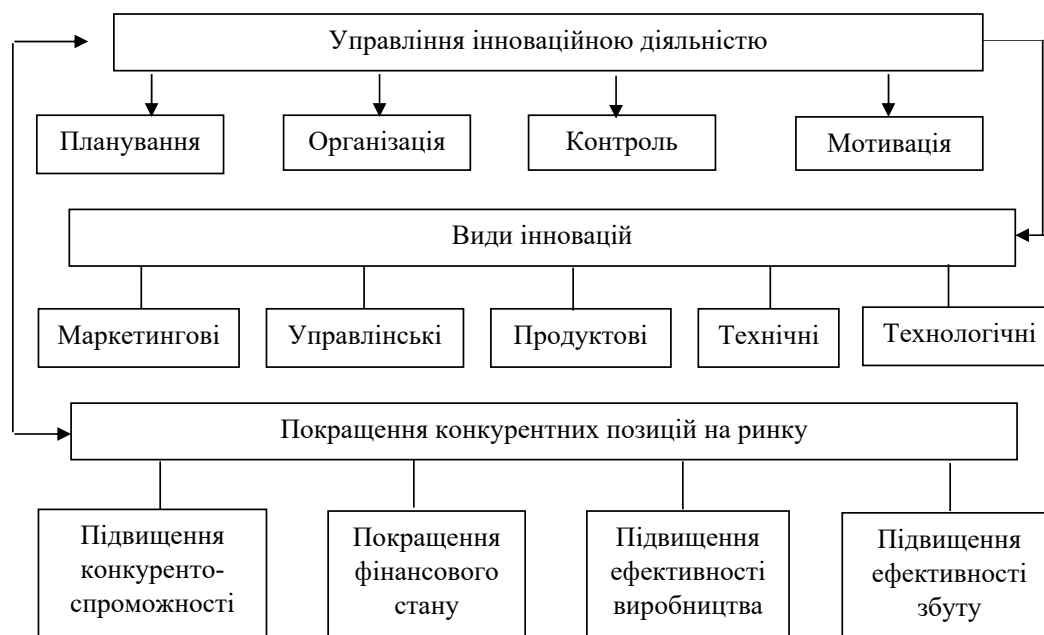

Рис. 1. Схема процесу інноваційної діяльності сільськогосподарського підприємства

Джерело: узагальнено та побудовано автором на основі [3; 6]

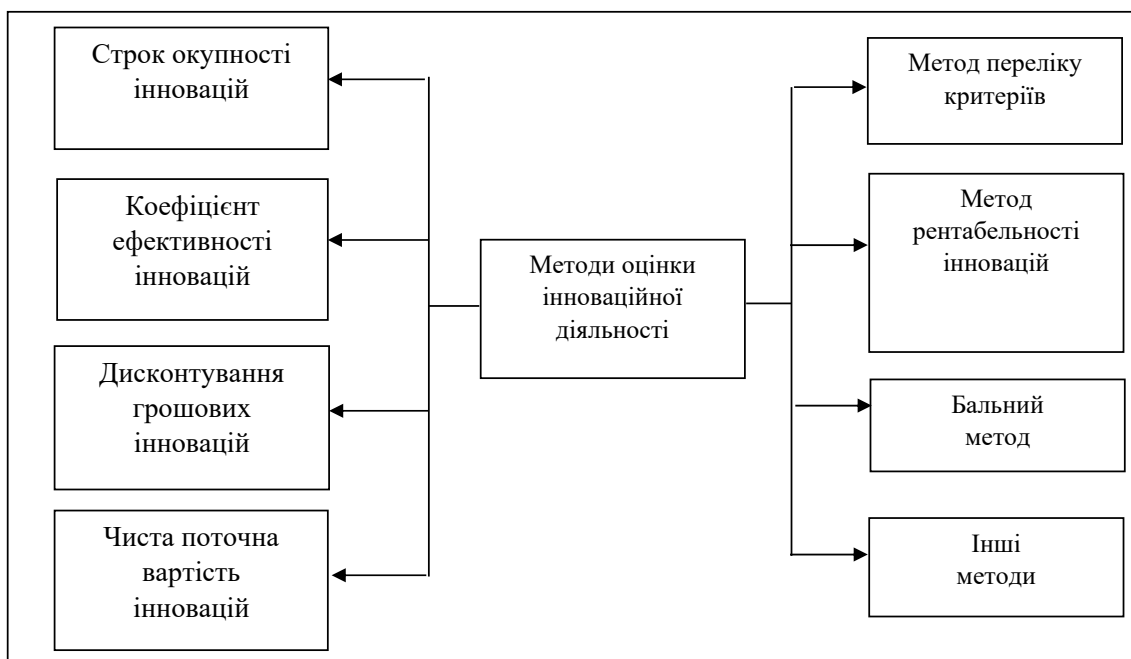

Рис. 2. Система показників ефективності інноваційної діяльності та їх оцінки при здійсненні управління

Джерело: узагальнено та побудовано автором на основі [3; 6]

Отже, для порівняння сум грошових коштів в різні періоди, зазвичай, використовують метод приведеної вартості по іншому його називають методом дисконтування, тобто приведенням затрат і результатів до одного моменту часу (у більшості випадків до початку реалізації інновацій). Поняття дисконту ще можна визначити як різницю між майбутньою і поточною вартістю [4, с. 216].

Таким чином, задіяна для розрахунків система показників повинна повною мірою та належним чином відображати сутність та точність виробничих показників, достовірно демонструвати реальну економічну ситуацію, що склалась на підприємстві, слугувати надійним засобом для виявлення резервів щодо збільшення економічного ефекту від залучення інновацій та додаткових власних ресурсів чи інвестицій для їх впровадження.

До державного бюджету України надійшла позика обсягом 230 млн доларів від уряду Японії в межах проекту Світового банку «Екстренний проєкт надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України (ARISE)». Кошти було залучено із Цільового фонду сприяння необхідному розширенню кредитування для України (ADVANCE Ukraine).

Традиційно забруднення сільськогосподарських земель у довідникових матеріалах про стан ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення в Україні досліджується за трьох напрямів: джерела забруднення (виробничі об'єкти, речовини, техногенні та природні явища), середовища розповсюдження забруднення (повітря, вода, ґрунт) та виду забруднювача (важкі метали, залишки пестицидів й радіонукліди).

Одним із факторів дослідження позитивних змін в екології землекористування є діджиталізація. Вона відіграє важливу роль в екології з метою збору необхідної інформації та моніторингу аспектів середовища. До методів діджиталізації в екології землекористування доцільно віднести:

- Системи формування інформації (використання сенсорів, дронів з метою автоматичного формування даних якості повітря, води, ґрунту, рослинного покриву);
- Геоінформаційні системи (застосування ГІС з метою аналізу і візуалізації географічних даних з метою прийняття рішень стосовно охорони природних ресурсів);
- Моделювання та аналітика інформації (застосування інформаційних алгоритмів з метою аналізу і прогнозування екологічних змін клімату);
- Використання штучного інтелекту та аналізу даних з метою прояву порушень в області охорони довкілля.

Перелічені заходи, на нашу думку, будуть допомагати кращому розумінню та раціональному використанню довкілля і природних скарбів завдяки сучасним технологіям збору, аналізу та обміну інформацією. Проаналізуємо дане питання використовуючи таблицю 1.

Для теперішнього інформаційного суспільства характерно поєднання економіки та вирішення завдань, що спричинені ростом якості споживання інформаційних продуктів. Не є постійними та незмінними масштаби використання інформаційного суспільства. Ці масштаби постійно вдосконалюються під впливом інформаційних технологій та залежать від новітніх розробок в цій галузі.

**Виконання функцій інноваційного менеджменту
керівниками та спеціалістами ПСП «Слобожанщина Агро»**

Функції	Зміст	Виконавці функцій
Планування	Планування інноваційної діяльності; встановлення цілей інноваційної діяльності; планування впровадження різних видів інновацій; розподіл завдань між учасниками інноваційних впроваджень; вивчення необхідних ресурсів для реалізації інноваційних впроваджень; економічні розрахунки для аналізу доцільності запланованих інновацій.	Директор; заступник директора; головний бухгалтер; головний економіст.
Організація	Розподіл функцій та створення структури управління інноваційною діяльністю; організація процесу реалізації та розробки нових технологій та продукції; організація праці персоналу в процесі реалізації інновацій.	Заступник директора; начальники відділень.
Мотивація	Управління процесом мотивації персоналу; розробка мотиваційної системи працівників здійснених в інноваційній діяльності.	Заступник директора; головний бухгалтер; головний економіст
Контроль	Збір інформації про стан та результати інноваційної діяльності; аналіз результатів інноваційної діяльності; аналіз технічного та технологічного рівня нововведень.	Бухгалтер; провідний економіст; профільні спеціалісти

Джерело: результати власних досліджень

Управління інноваційною діяльністю забезпечується виконанням основних функцій інноваційного менеджменту.

Попит на інформаційні послуги стає значним, вдосконалюється їх структура та можливості. Розвиток менеджменту, мережевої культури, науки робить життєвою необхідністю прогресивні напрямки розвитку автоматизованих систем управління підприємством та способів захисту інформації на підприємствах. Відмінністю сучасної інфраструктури цифрової економіки є значно ширші обсяги, якість, асортимент та інше.

Інновації в сільськогосподарському підприємстві, яким є ПСП «Слобожанщина Агро», це втілення у виробництво результатів наукових досліджень, нових сортів рослин, добрив, засобів захисту рослин, технологій, форм організації управління виробництвом та інше, тобто все те, що сприятиме підвищенню ефективності виробництва продукції. З цією метою проаналізуємо види інновацій та розглянемо інноваційну діяльність досліджуваного господарюючого суб'єкта [5, с. 315].

Дані таблиці 2 представлено до розгляду інноваційну діяльність в ПСП «Слобожанщина Агро», що є свідченням активного впровадження аграрних інновацій на рівні підприємства. Проте, сума впроваджених інновацій в 2021 р. в порівнянні з 2019 р. значно скоротилася – на 17848 тис. грн, або на 68,6%, а в порівнянні з 2020 р. на 3342 тис. грн, або на 39%. Основною причиною цього є досить велика сума впроваджених технічних інновацій саме в 2019 р. Були придбані два нових трактори John Deere 8345R, автомобілі вантажні тягачі: MAN TGA 18.440 та КамАЗ 45144 і причепа до них. В зв'язку з військовими діями на даний час на території країни 2022 рік до розрахунку ми не включасмо.

В якості технічних інновацій, для транспортування зерна кукурудзи та соняшника, даний госпо-

дарючий суб'єкт використовує раціоналізаторські пропозиції такі як: ПБН – 20, ПБН – 30, це, в свою чергу, дозволяє максимізувати агрономічну ефективність стандартної програми перевезення та отримувати, за рахунок цього, стабільні, високі врожаї культур навіть за умови стрімкої зміни кліматичних умов.

Зважаючи на вагоме значення підбору якісних добрив та інших засобів захисту рослин згідно з завданнями, які ставлять перед собою працівники підприємства, фіксується використання нових видів мінеральних добрив та нових ЗЗР. Адаже відомо, що через неякісні добрива аграрії не доотримують очікуваного ефекту від їхнього застосування. Наслідком неправильного застосування засобів захисту рослин може бути шкода для рослин так навколишнього середовища.

Доцільно відмітити такий важливий управлінський крок в напрямку інноваційної діяльності як запровадження технології створення та передачі електронних товарно-транспортних накладних за допомогою чіпа NFC (Near Field Communication). NFC-функція – це технологія бездротового зв'язку, що дозволяє пристроям з'єднуватися між собою на невеликій відстані. Це, з одного боку, підвищило рівень безпеки перевезення з поля на елеватор, а з іншого – спростило та оптимізувало роботу та її облік. Також встановлено, що підприємство активно застосовує маркетингові інновації, стимулом щодо останніх є бажання керівництва зберегти частку на ринку, поширення товарів на нові географічні сегменти ринку та можливість виходу на зарубіжні ринки.

Отже, в нинішній ситуації активізації інноваційної діяльності для активного розвитку сільськогосподарських підприємств немає альтернатив.

Висновки. За результатами досліджень доведено, що налагоджена система управління іннова-

Інноваційна діяльність в ПСП «Слобожанщина Агро»

Вид інновацій	Характеристика інновацій	Сума впроваджених інновацій, тис. грн			Темпи змін у %	
		2019	2020	2021	2021/2019	2021/2020
Нові технології	Використання нових мінеральних добрив, нових ЗЗР	294	466	1619	550,7	347,4
Технічні інновації	Використання нової техніки	25295	9805	4372	17,3	44,6
Рационалізаторські пропозиції	Використання ПБН – 20, ПБН – 30 для транспортування зерна кукурудзи та соняшника по полю від комбайна до автомобіля за несприятливих погодніх умов	37	129	254	686,5	196,9
Продуктові інновації (нові сорти культур)	Озима пшениця: Акратос, Колонія, Кубус, Патрас, Румор, Бонанза. Соняшник: Купава, Арізона, Конді, Есперто, Діамантіс, Едісон	217	809	1185	546,1	146,5
Нові види організації виробництва	Використання квадрокоптера для проведення десикації соняшника	-	-	92	-	-
Інновації у сфері управління	Створення та передача електронних товарно-транспортних накладних за допомогою NFC; маркетингові інновації	181	309	654	361,3	211,7
Разом		26024	11518	8176	31,4	71,0

Джерело: розраховано автором на основі звітності підприємства: ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»

ційною діяльністю має відбуватися за постійного діалогу менеджменту із працівниками підприємства щодо інноваційної сприйнятливості. Важливо щоб персонал підприємства розумів куди рухається компанія, та підприємство зокрема. Результати вивченого зарубіжного досвіду засвідчують вплив інноваційної сприйнятливості та інноваційної культури як

складових інноваційної діяльності на результативні показники господарювання. Вказані напрями управління та оцінювання інвестиційної привабливості землекористування аграрних підприємств дозволять активізувати інноваційну діяльність підприємств і забезпечать його стабільний інноваційний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Макарова В.В. Еколого-економічні детермінанти формування земельно-орендних відносин в сільськогосподарському виробництві: монографія. Суми : Університетська книга, 2018. 177 с.
2. Михайлов А.М., Макарова В.В. Особливості формування еволюційної траєкторії системи сільськогосподарського землекористування. *Механізм регулювання економіки*. 2020. № 3. С. 168–183.
3. Михайлова Л.І., Гуртов О.І., Турчина С.Г., Шарко І.О. Інноваційний менеджмент: навч. Посібник. Вид. 2-ге, доп. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 234 с.
4. Михасюк Р.І. Регулювання земельних відносин. Львів : Укр. технології, 2012. 248с.
5. Третяк А.М., Дорош О.С. Управління земельними ресурсами: навч. посібник. Вінниця : Нова Книга, 2006. 360 с.
6. Турчина С.Г., Якуб К.В. Роль планування в управлінні інноваційною діяльністю сільськогосподарських підприємств. *Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Дніпро, 20 вересня 2022 р. Дніпро : ДДАЕУ, 2022. С. 73–74.

References:

1. Makarova V. V. (2018) *Ekoloho-ekonomichni determinanty formuvannya zemelno-orendnykh vidnosyn v silskohospodarskomu vyrobnytstvi* [Ecological and economic determinants of the formation of land-lease relations in agricultural production]: monograph. Sumy: University book, 177 p. (in Ukrainian)
2. Mykhailov A. M., Makarova V. V. (2020) *Osoblyvosti formuvannya evolyutsiynoyi trayektoriyi systemy silskohospodarskoho zemlekorystuvannya* [Peculiarities of the formation of the evolutionary trajectory of the agricultural land use system]. *Mechanism of economic regulation*, no. 3, pp. 168–183. (in Ukrainian)
3. Mykhailova L. I., Gutorov O. I., Turchina S. G., Sharko I. O. (2015) *Innovatsiynyy menedzhment* [Innovative management]: education manual. Kind. 2nd, add. Kyiv: Center for Educational Literature, 234 p. (in Ukrainian)

4. Mikhasyuk R. I. (2012) *Rehulivannia zemelnykh vidnosyn* [Regulation of land relations]. Lviv: Ukr. Technology. (in Ukrainian)
5. Tretyak A. M., Dorosh O.S. (2006) *Upravlinnia zemelnymy resursamy* [Land management]. Vinnytsia: New Book. (in Ukrainian)
6. Turchina S. H., Yakub K. V. (September 20, 2022) Rol planuvannia v upravlinni innovatsiinoiu diialnistiu silskohospodarskykh pidpriemstv. Aktualni problemy ekonomiky, upravlinnia ta marketynhu v ahrarnomu biznesi: materialy Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi internet-konferentsi. Dnipro : DDAEU, pp. 73–74.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF LAND USE OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Summary. The article substantiates the theoretical provisions and practical aspects of methodological approaches to assessing the investment attractiveness of land use of agricultural enterprises, which provide an opportunity to develop directions for improving the management of an agricultural enterprise on an innovative basis. As a result of the developed scientific economic sources, it was established that the assessment of the investment attractiveness of land use of agricultural enterprises and the management of innovative activities can be defined as a managerial decision regarding the set innovative goals and tasks for the use of innovative resources, intelligence, ideas, motives of the behavior of the enterprise's employees in order to increase its technological level, competitiveness of production, ensuring stable positions on the markets. The system of management of innovative activity, its elements and methods are considered, the method of evaluating the effectiveness of management of innovative activity of the investment attractiveness of land use of agricultural enterprises is given. Methods of digitization of information monitoring in ecology and land use are considered. Having analyzed the economic and financial indicators of agrarian enterprises, it has been proven that an established system of management of innovative activity should take place under the constant dialogue of the management with the employees of the enterprise regarding innovative receptivity. It is important that the company's personnel understand where the company is headed, and the company in particular. The results of the studied foreign experience testify to the impact of innovative receptivity and innovative culture as components of innovative activity on the performance indicators of management. The theoretical and methodological principles of bringing the principle of information and technological contribution to the procedure for assessing the current qualitative state of agricultural land have been improved, which provide for an established connection between the value of a land object or its part and the usefulness of such an object for the owner or land user, and also point to the need to invest labor, capital and managerial and entrepreneurial skills in solving the task of forming a modern organization of agricultural land use, which would largely guarantee the preservation and restoration of the quality properties of agricultural coal in the long term from the standpoint of providing for the population and production.

Key words: ecological and economic system, management, agricultural land use, investment attractiveness, ecology, public and private interests, evaluation, price.